

Vänstersamverkans
frukter : Tal i
Linköping den 11
okt. 1925 och i
Stockhol...

Lindman, Arvid,

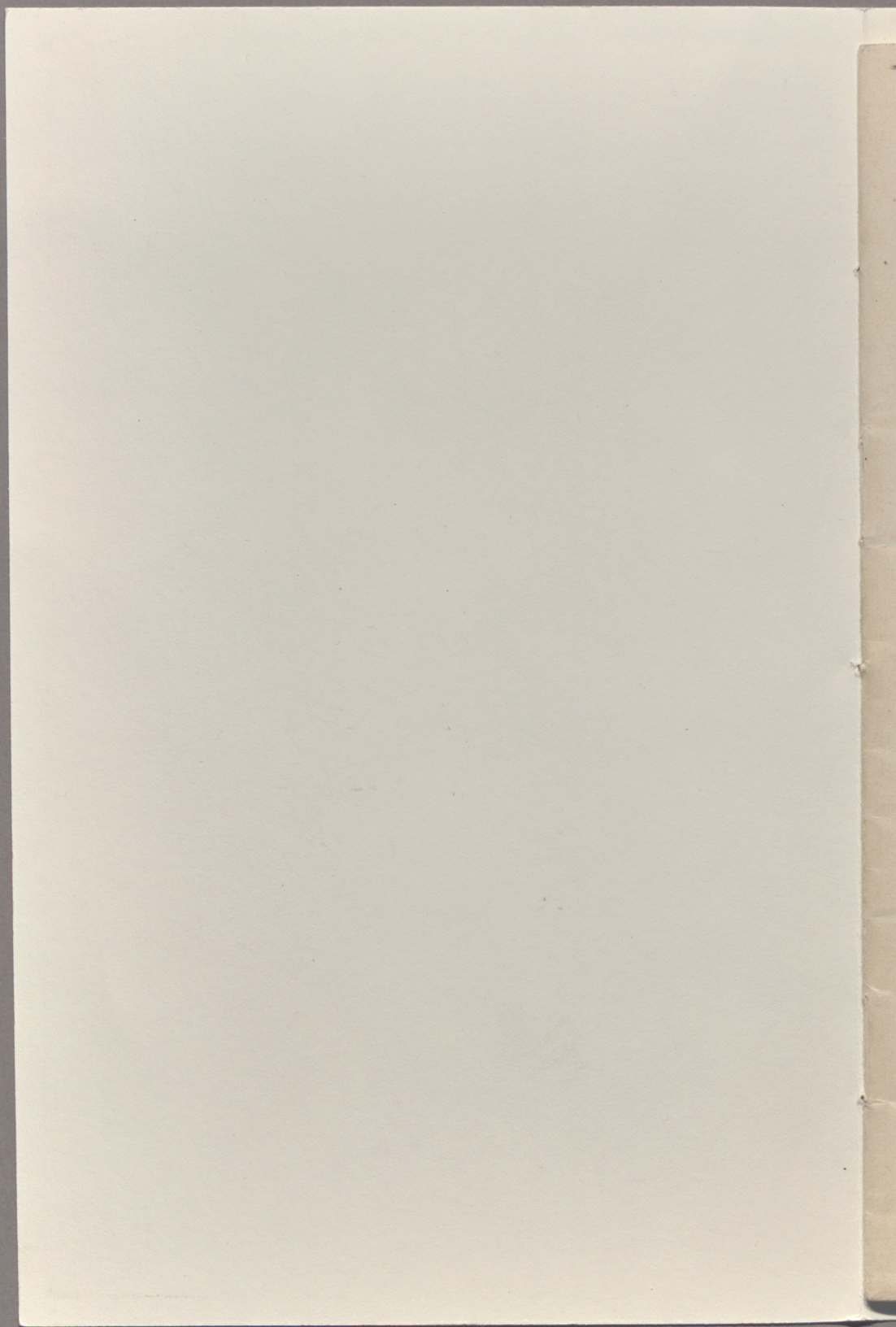
53 Ea Br. 1925

National Library
of Sweden

LINDMAN, SALOMON A. A
Vänstersamverkans frukter

Sv. Samml.
Polit.
Sv.
(Bj.)
1925

† 1925

Polit
Sv
(Ba)
o

VÄNSTERSAMVERKANS FRUKTER

TAL

I LINKÖPING
DEN 11. OKTOBER 1925.

OCH

I STOCKHOLM
DEN 13. OKTOBER 1925.

AV

KONTERAMIRAL ARVID LINDMAN.

VÄNSTERSAMVERKAN
FRUKTER

TAL
I LINDKÖPING
DEN 11 SEPTEMBER
1883
I STOCKHOLM
DEN 12 OKTOBER 1883

KONTERAMIRAL DAVID LINDMAN

I.

(Linköping den 11. oktober 1925.)

När man i dessa dagar skall tala i politiska ämnen, faller det sig naturligt att anknyta till det av årets riksdag fattade beslutet i försvarsfrågan. Detta utgör enligt min mening det ojämförligt viktigaste avgörande som träffats i svensk politik i senare tid. Av egen fri vilja, utan att vare sig yttre eller inre tvång förelegat, har vårt folk reducerat sina försvarsanstalter på ett sätt som omöjliggör uttagandet av folkets hela värnkraft. Med vett och vilja har man tagit detta steg, utan att akta på att de yttre förutsättningarna för en nedrustning ännu icke föreligga. År efter år sammanträder Nationernas förbund där nere i Genève för att överlägga om åtgärder att befordra fred, säkerhet och avrustning. Förslag efter förslag ser dagen, diskuteras och — avföres efter någon tid ur diskussionen. Under tiden fortgå rustningarna, folk stå alltjämt under vapen, här och där rasa blodiga strider. Över huvud taget företer världen i detta nu ingalunda bilden av det fridsrike, som vi visserligen alla hoppas på och längta efter. Sverige, ensamt bland nationerna, handlar som om det redan vore här och föregriper därmed i själva verket den ordning som i folkförbundsförsamlingens nyss antagna resolution alltjämt förutsättes, nämligen att först sedan från den allmänna säkerhetens synpunkt tillfredsställande förhållanden tryggats en konferens skall inkallas och minskning samt allmän begränsning av rustningarna åvägbringas.

Det är under dessa förhållanden helt naturligt, att nedrustningsbeslutet bland tänkande och besinningsfulla medborgare framkallat frågan, hur det över huvud taget är möjligt, att ett sådant beslut har kunnat fattas. Vål vet man, att socialdemokraterna av gammalt ha avrustningen på sitt program, och att de i regeringsställning skulle vilja göra ett försök att börja förverkliga detta kan man till nöds förstå. Å andra sidan tycker man, att deras ledare under sitt flitiga sysslande med hithörande frågor borde hava fått upp ögonen för det vanskliga i att just nu beträda nedrustningens väg och att de i regeringsställning borde känna sig icke bara och icke i främsta rummet som verkställare av partiviljan utan som målsmän för svenska staten och vårdare av svenska folkets gemensamma tillhörighet, Sveriges rike. Slutligen — och här kommer man till det oförklarligaste — socialdemokraterna må ha vilket program som helst, de må brinna aldrig så mycket av iver att börja omsätta det i handling, de må ha glömt allt och lärt intet av händelser och förhållanden i världen, vi må ha överskattat deras förmåga att i ansvarsställning frigöra sig från parti- och klassynpunkterna, det skedda är lika fullt obegripligt, eftersom socialdemokraterna icke förfoga över majoritet i någondera kammaren och följaktligen icke ha haft möjlighet att genomföra sina önskningsar. Hur har då ett beslut sådant som detta kunnat komma till?

Nedrustningen ett led i ett ödesdigert utvecklingsförlopp.

Ja, det är riktigt, att det finns en borgerlig majoritet i riksdagens båda kamrar. Men det finns också, vilket folk ofta förbiser, en annan majoritet, nämligen *en vänstermajoritet*, och det är den omständigheten som förklarar det eljest ofta oförklarliga i det politiska händelseförloppet i senare tid. I Andra kammaren har den funnits ganska länge, i den Första icke längre än sedan 1919, och den kom där som frukten av den författningsändring som på hösten 1918 genomtvingades i riksdagen av den liberalsocialistiska ministären under Edén. Från denna tidpunkt daterar sig ett nytt skede i vårt politiska liv.

Försvarsbeslutet, detta i vårt folks liv djupt ingripande avgörande, är icke någon fristående företeelse, som kan ses och bedömas ensamt för sig. Det är det hittills sista ledet i en lång utvecklingskedja från den Edénska ministärens tid och fram till nu. För att rätt förstå det och — framför allt — för att kunna draga de rätta lärdomarna av det för vårt fortsatta politiska handlande måste vi se det i dess naturliga sammanhang.

Vi erinra oss, hurusom den samverkan mellan de båda vänsterpartierna, som inleddes redan under Staaffs tid, sedermera efter 1917 års allmänna val fullföljdes ända fram till gemensamt regeringsbildande. Socialdemokraterna inträdde för första gången i en svensk ministär, en ministär som visserligen bildades på liberalt program och under liberal ledning men som kom att övervägande utföra socialdemokratiska gärningar. Från denna tid daterar sig först och främst den stora rösträttsförändringen av 1918 och 1919, vilken satte ministären i stånd att efter upplösning av Första kammaren genomföra den lagstadgade begränsningen av arbetstiden genom åttatimmarsdagen. Från denna tid härleda sig också flera av de stora utredningar, kring vilkas resultat de politiska meningsbrytningarna i senare tid rört och alljämt röra sig. Jag nämner Jordkommissionen, Skolkommissionen och Försvarsrevisionen.

Den liberal-socialistiska regeringssamverkan avbröts som vi minnas 1920, men i riksdagen har från fall till fall etablerats samverkan mellan de båda partierna, så att man tryggt kan påstå, att det senaste årtiondets politik stått väsentligen i vänstersamverkans tecken. Vänstersamverkan i sin tur har väsentligen följt socialdemokratiska linjer. Så vid författningsändringen, så vid åttatimmarsdagens genomförande, så ock vid den nyss genomförda försvarsreduceringen.

Vänstersamverkan har gått hårt fram över det borgerliga samhället.

Den politik som sålunda förts har icke bekommit det liberala partiet väl. För icke så länge sedan var det Andra kammarens största parti. Staaff stod 1911 efter valen i spetsen för 101 man i Andra kammaren. Efter 1924 års

val återstodo 33. Då var det en gång mäktiga liberala partiet icke längre *ett* parti utan *två*; partisprängningen hade försiggått, formellt visserligen på förbudsfrågan, men djupast sett i missmod över begångna felgrepp och lidna nederlag, och kring de gamla liberala fälttecknen står i Andra kammaren en styrka av 4 man. De övriga 29 stå fylkade kring förbudskravet. Av *frihetens* parti har blivit *förbudets*.

Om den politik som inleddes av Staaff och fullföljdes av Edén gått hårt ut över det gamla liberala partiet, så har den gått ännu hårdare ut över det borgerliga svenska samhället. Ty vad har den icke givit oss! Den har givit oss en rösträtt, som ger inflytande även åt notoriska skatteskolklare, åt människor som icke vilja veta av några som helst förpliktelser mot det allmänna. Tänk bara på de skatteskolklare Stockholmsmurarna, mot vilka man sent omsider satt i gång en formlig razzia, som beräknas tillföra det allmänna omkring 1 miljon kronor i skattemedel! Det är här fråga om personer med i många fall mycket goda inkomster. Med nuvarande rösträttsbestämmelser låter det mycket väl tänka sig, att en sådan mot stat och samhälle pliktförgäten person med sin röst kan öva inflytande på storleken av de skatter som andra skola betala och användningen av de medel som människor, ofta i mycket blygsammare villkor än deras, få tillskjuta för allmänna ändamål. Det vore underligt, om icke den bristande samhällssolidariteten hos dessa människor skulle väcka anstöt även i arbetarekretsar och om icke tänkande svenska arbetare skulle börja reflektera över och reagera mot en rösträttsordning som leder till sådana konsekvenser som den jag nyss tillät mig antyda.

Åtta-timmarsdagen har icke infriat förväntningarna.

Vi ha för det andra fått en arbetstidslagstiftning som genom sitt alltför vidsträckt verkningsområde och stelhets i tillämpningen tillfogat näringslivet och hela vårt folk stora förluster. Efteråt har från liberalt håll medgivits, att det var "ett överraskningsmoment det betydelsefulla året 1919, som gjorde, att lagen fick större räckvidd än man

egentligen velat giva den", och nu höra vi hr Ekman förklara i sitt tal i Arboga, att det sätt på vilket åtta-timmarsdagen genomfördes hos oss är "ett exempel på hur sociala framsteg icke böra göras". Det är ett sant nöje, att för en gångs skull kunna helt och fullt instämma med hr Ekman. Däremot förstår jag icke vad hr Ekman menar, då han söker lägga ansvaret för att lagen från början fick en alltför vidsträckt tillämpning på — Förstakammarhögern under förebärande, att denna hade i sin hand att avgöra frågan. Här målar hr Ekman som det roar honom att måla. Det är sant, att Förstakammarhögern hade avgörandet i sin hand ännu vid lagtima riksdagen 1919, och det avgörandet brukade den till att avslå Kungl. Maj:ts förslag, vilket av den dåvarande regeringsmajoriteten betraktades som en dödsynd och påskyndade högermajoritetens avlägsnande genom upplösningen av Första kammaren sommaren 1919. I den nya Första kammaren hade vänstern majoritet, tack vare den nya kommunala rösträtten, och vid urtima riksdagen hösten 1919 beslöt denna vänstermajoritet mot en fullkomligt enig höger åtta-timmars-lagen just i det skick och med den omfattning som hr Ekman nu med fullt fog fördömer. Nu säger hr Ekman, att han vid den tiden förordade, att man borde låta lagen växa fram i samhället på ett mera försiktigt sätt än vad förslaget förutsatte. Jag har gjort mig mödan att gå igenom riksdagsprotokollen från denna tid för att där ta del av hr Ekmans invändningar mot det ursprungliga lagförslaget, och vad finner jag? Jo, att när frågan var före vid lagtima riksdagen 1919, yttrade sig hr Ekman icke alls. Vid urtiman på hösten samma år uppträdde han visserligen, men först sedan beslutet i huvudfrågan var fattat och då i en detaljfråga, nämligen om formerna för arbetsrådets tillsättande. Men ur detta anförande, som alltså icke avsåg själva lagen utan det organ som handhar tillämpningen av denna, lyser det fram en belåtenhet med lagen som onekligen ställer hr Ekmans uttalande i Arboga i en något underlig dager. "Då jag", säger talaren, "för min del är intresserad av att det experiment på detta område, som lagförslaget innebär, utfaller på ett i alla avseenden så lämpligt och lyckligt sätt som möjligt, så att motståndet, *då lagen nästa gång skall definitivt antagas (!)* blir så litet som möjligt, därför att *lagen i allt väsentligt visat sig rättvis, lätt att tillämpa och smi-*

dig i anpassningen efter de levande förhållandena (!), så tror jag att det är olämpligt att på denna punkt" — d. v. s. om förslagsrätten vid val av ledamöter i arbetsrådet — "bifalla vad utskottet hemställt."

Det framgår av detta uttalande bl. a., att hr Ekman på hösten 1919 var på det klara med att lagen skulle definitivt antagas "nästa gång", d. v. s. 1923, då den ursprungliga tillämpningsperioden utlöpste. Nu höra vi hr Ekman i Arboga sätta ett stort frågetecken för om man ens nästa år kan våga slutligt fastställa lagen. Talarens omdöme, att "man har fått etablera flera återtåg" gäller uppenbarligen icke minst honom själv och hans parti, och när han säger, att "den erfarenhet som manar härtill har fått köpas rätt dyrt icke blott för arbetsgivarnas del utan även för arbetarepartens" och — kunde han ha tillagt — inte minst för näringslivet och samhällets, så är detta lika sant som det är sagt, men utgör i själva verket en förkrossande dom över det verk som 1919 genomfördes av hr Ekmans eget parti i samverkan med socialdemokraterna och som då i höga toner prisades icke bara av sina socialistiska utan ock av sina liberala mästare.

Klassolidariteten över samhällsintresset.

De högt spända förväntningar som från början knötes till denna lag hava endast i ringa mån infriats. Icke ens statsministern vågar sig på att särskilt lovprisa det sätt på vilket arbetarna utnyttja de möjligheter som den förkortade arbetstiden berett dem. Den arbetsglädje och arbetsro, den tillfredsställelse och sociala trevnad som ställdes i utsikt, när lagen genomfördes, hava vi icke sett mycket av. I stället för fred på arbetsmarknaden ha vi ständiga strider; blockadraseriet tilltar, fackföreningsrörelsens strävan efter monopol på arbetet blir allt ohöjldare och går allt kännbarare ut över den utanför striderna stående allmänheten, ja, hotar understundom samhället självt i dess viktigaste funktioner. När som i Sundsvall de strejkande kommunalarbetarna för att återgå i arbete uppställa fordran på att staden omedelbart skall avlägsna de arbetare som under mer än ett och ett halft års strejk möjliggjort för staden att uppehålla en för samhället självt och alla dess innebyggare så utomordentligt viktig funktion som

ienhållningen, så är det anspråk, mot vilka det för samhällets egen skull är nödvändigt att med kraft reagera. Och när som i Kalmar kommunalarbetarna icke blott själva vägra att utföra det arbete som är nödvändigt för att en av stadens sjukvårdsanläggningar skall kunna uppehålla driften utan därtill med våld söka förhindra andra att utföra det, så stå vi inför en de sociala stridernas brutalisering som icke borde förekomma i något samhälle, men allra minst i ett demokratiskt inrett, utrustat och styrt samhälle som våra dagars svenska. Exempler skulle kunna mångfaldigas, men jag vill nöja mig med dessa. Jag har anfört dem naturligtvis icke för att skriva dessa yttringar av den sociala stridens brutalisering på åtta-timmars-dagen, utan för att visa hur litet denna dyrbara sociala reform infriat de stora förväntningar som särskilt i välmenande liberala kretsar knötos till dess införande.

Det beklagligaste i allt detta är emellertid den brist på målmedvetenhet, fasthet och kraft som på sina håll kommit till synes från dem, som ha att företråda det över de stridande upphöjda samhällsintresset och de i en rättsstat oeftergivliga ordnings- och rättskraven. Men kan man egentligen begära — jo, *begära* kan man, men kan man egentligen *vänta* av en regering, utgången ur ett parti som är uppbyggt på fackföreningsrörelsen, att den skall frigöra sig från fackföreningssynpunkterna? Kan exempelvis en socialminister, som själv varit med och formulerat fackföreningskrav och kämpat för dem i sin tidning, med nödig auktoritet och kraft hävda samhällets rätt gent emot överdrivna fackföreningskrav? Kan en person, vilken i egenkap av socialistisk agitator själv ansträngt sig till det yttersta för att bland arbetarna inarbete det djupa föraktet och avskyn för de s. k. "klassförrädarna", bevaka dessas rätt till skydd för liv och lem mot dem, vilka endast dragit ut konsekvenserna till det yttersta av den åskådning, han själv varit med om att bibringa dem? Blir det inte i stället så som det heter i referatet av ett av sommarens många ministeriella anföranden på tal om kravallerna i Kalmar att deras, d. v. s. regeringsledamöternas, "hjärtan äro hos dem som slåss för 90 öre i timmen, även när dessa begå dumbheter", och hindrar inte detta dem från att med nödig kraft företråda rättssamhället mot dem som störa ordningen och begå våldshandlingar?

Socialistisk jordpolitik.

Vänstersamverkan har för det tredje satt frukt i en jordlagstiftning, som kränker äganderätten och hotar den trygghet i jordbesittningen som är en nödvändig förutsättning för företagsamhet och odlingsflit. Det mest talande exemplet på denna vänsterns jordreformpolitik hittills är den gradvisa radikaliseringsen av den s. k. ensittarlagen, vilken kom till 1918. Redan från början ett avsteg från äganderättens och den fria avtalsrättens principer har denna lagstiftning undan för undan så radikaliserats, att av den ena avtalslutande partens — jordägarens — rätt numera återstår praktiskt taget ingenting. Här träffas mellan två fria parter ett frivilligt avtal, att den ene skall få bygga på den andres jord. De stå måhända i visst skyldskap till varandra, upplåtelseägaren är kanske en anhörig eller en trotjänare till jordägaren, som denne vill bevisa sin tacksamhet för utförda tjänster genom att bereda honom eller henne ett hem för återstående dagar. Han upplåter byggnadsplan strax utanför sin egen gårdsplan, virket får kanhända tagas helt eller delvis på hans skog, avgälden för tomten sättes relativt lågt, men vid upplåtelsen förbehåller sig jordägaren att husen vid upplåtelse tidens slut — låt oss säga vid upplåtelseägarens frånfälle — skola, med eller utan lösen, tillfalla fastigheten. Han har kanhända fäst det avseende vid detta förbehåll, att han utan detta icke skulle ha låtit vederbörande bygga på det ställe, där lägenheten just nu ligger. Så faller den ursprungliga lägenhetsinnehavaren ifrån, kvarlåtenskapen övergår till de efterlevande, dessa göra anspråk på att få friköpa tomten i avsikt att sedan avyttra lägenheten, och jordägaren kan icke vägra detta, såvida han icke kan visa att avståendet skulle medföra avsevärd olägenhet för fastigheten, ett ytterst tånjbart begrepp som ger rum för mycken godtycklighet i tillämpningen. Lägenheten friköpes, med papperen på hand går den nye ägaren och säljer den till för jordägaren vilt främmande människor, och så blir lägenheten kanske en handels- eller bytesvara, som går ur hand i hand och som kan komma att upplåtas till snart sagt vilket ändamål som helst. Med den avfattning ensittarlagen nu har fått finns det ingenting som hindrar ett sådant händelseförlopp som det jag här har skisserat. För en så beskaffad

lagstiftning djärves justitieministern åberopa den bekanta domareregeln, att "menige mans bästa är yppersta lagen". Som om till "menige man" icke skulle höra Sveriges jordägare, vilkas egendom man här under sken av lag och rätt frånhänder dem!

En ny post på ett gammalt skuldkonto.

Och nu ha vi för endast några månader sedan hugnats med ännu en frukt av vänsterpartiernas samverkan, nämligen en försvarsordning, som genom organisationens otillräcklighet och otillfredsställande utbildning av de värnpliktiga äventyrar våra försvarsmöjligheter, en härordning om vilken man med fog kan spörja som en svensk regering en gång i tiden gjorde: "vartill en så beskaffad härordning över huvud taget skall användas". De samverkande hava härmed fört upp en ny post på sitt gemensamma skuldkonto, tyngre än någon av de föregående, eftersom det här rör sig om värden, som icke kunna återställas, om de en gång ha gått förlorade.

Den borgerliga vänstern kan icke undkomma ansvaret för detta enligt vår mening ödesdigra avgörande. Socialdemokraterna skulle icke mäktat genomföra det ensamma. Samtliga frisinnade och flertalet liberaler hava direkt medverkat till beslutets genomförande. Det liberåla partiet i Första kammaren hade kunnat hindra nedrustningen, om det hållit enigt samman mot den. Det var medvetet om denna sin maktställning; partiets ledare skröt med den i Andra kammaren, när försvarspropositionen remitterades; men det svek i avgörandets ögonblick och gjorde sig därmed medansvarigt i vad som skedde. Nu står det inför upplösningen, bortdöendet. Det förtjänar icke heller ett bättre öde. Ett borgerligt parti, som främjar en samhällsutveckling efter socialistiska linjer och som, när det äntligen fått upp ögonen för vådorna av vad som håller på att ske, icke förmår att samla sig till en kraftansträngning inför det viktigaste avgörandet i samtida svensk politik — det partiet har förverkat sitt existensberättigande.

Vad de båda andra vänsterpartierna angår, socialdemokraterna och de frisinnade, så kivas de som bäst om vilketdera som har den större andelen i det gemensamma verket.

Hr Ekman påstår, att det är han och hans parti som dragit socialdemokraterna upp till sig, under det att hr Per Albin Hansson och andra med mycken iver förfäktat, att det är socialdemokraterna som dragit ner de frisinna- de. För en gångs skull tror jag, att man måste ge tidningen Social-Demokraten rätt, då den gör gällande, att utformningen av de växlande frisinna- de ståndpunkterna i försvarsfrågan från försvarsrevisionen och fram till avgö- randet skett under oavlätlig påverkan från socialdemokra- ternas sida. Glidflykten från de fem arméfördelningarna och de 255 dagarna till de fyra arméfördelningarna och de 230 dagarna skedde redan i försvarsrevisionen, och ingen torde sväva i okunnighet, säger tidningen, om att det var den socialdemokratiska positionen som därvidlag utövade ciragningskraften. Den ytterligare radikaliser- ing som 1924 års folkfrisinna- de försvarspolitik representerade — då gick man som bekant ned till 140 dagar och minskade an- talet infanterikompanier från 156 till 132 — var likaledes influerad av den socialdemokratiska ståndpunkten. Den frisinna- de linjen hade i själva verket, konstaterar Social- Demokraten självbelåtet, genom vårt partis försorg pres- sats till sådan närhet av den socialdemokratiska, att en upp- görelse i godo blev den naturligaste sak i världen. Jag tror, som sagt, att tidningen har rätt i detta. Att de frisinna- de på samförståndets altare offrade ytterligare 14 infanterikom- panier är i varje fall ett ofrånkomligt faktum.

Vänsterledarnas konversationer.

En återblick på de senaste 8 å 10 årens politiska utveck- ling i vårt land, så som jag här tillåtit mig göra, är ned- slående men lärorik. Den visar, hur det borgerliga sam- hället steg för steg överantvordas åt socialdemokratien. Men en sådan återblick förlorar väsentligen i värde, om den icke förbindes med åtminstone ett försök att blicka in i framtiden. Vad skall nu ske, det är den stora frågan. Två- lling äro vissa. Vi ha en socialdemokratisk regering, som icke äger majoritet i riksdagen, men som hittills icke be- höft sakna majoritet för sina förslag på avgörande punk- ter, och vi ha en borgerlig riksdagsmajoritet, som saknar enhetlighet och sammanhållning och därför i alla vik- tigare frågor brukar förbytas i minoritet. Skall detta

oefterrättlighetstillstånd fortfara? Svaret på den frågan ligger närmast hos det frisinna de pariet. Det säregna parlamentariska läget har förlänat åt detta parti ett inflytande, som icke är motiverat av partiets vare sig kvantitativa eller kvalitativa styrka. Socialdemokraterna kunna icke regera utan med hr Ekmans medgivande. Det är vetenskapen härom på ömse sidor som förklarar de konversationer som allt sedan försvarsbeslutet fattades förts från talarstolar landet runt mellan ledamöter av den Sandleriska ministären å ena sidan och hr C. G. Ekman å den andra, konversationer som osökt bringa i tankarna omkvädet i den gamla folkdansvisan: "niger du, så bockar jag, niger du, så bockar jag" med de sannolikt inte alltför allvarligt menade slutorden: "akta dej du för mej, annars slår jag dej". Å ena sidan hrr Möller, Wigforss och i någon mån Per Albin Hansson, som med sin inställsammaste röst söka övertyga hr Ekman om nödvändigheten av att stödja den nuvarande regeringen för att icke äventyra ett avbrott i framstegsarbetet, å andra sidan hr Ekman, som förklarar, att han visserligen finner en samverkan med övriga vänsterelement i åtskilliga avseenden naturlig, men, medveten om hur åtråvärd han i själva verket är, icke vill binda sig ännu så länge. Och så de regelbundet återkommande hotelserna på slutet: Om de frisinna de i övermod och av lust att demonstrativt visa var makten ligger göra sig skyldiga till något så fruktansvärt som att störta den nuvarande regeringen, så fölle ansvaret för ett eventuellt avbrott i framstegsarbetet på dem. De skulle inte föreställa sig, att de i ett sådant läge finge bilda regering — vilket väl skall vara ett mycket fult hot —; socialdemokraterna skulle nog se till att det i stället bleve ett ordentligt räfst- och rättarting från väljarnas sida med de skyldiga.

Frukta socialdemokraterna även när de tala borgerligt!

Nu har på sistone h. exc. statsministern själv tagit till orda i ett tal i Lund, formellt visserligen utanför den pågående diskussionen om förhållandet mellan vänsterpartierna men i uppenbar avsikt att påverka detta i för regeringen gynnsam riktning. Att den försiktiga, fördragsam-

ma, stundom halft borgerliga form h. exc. gav sin framställning var ämnad att stilla eventuella betänkligheter i det frisinnade lägret mot fortsatt samverkan är icke att misstaga sig på. Och att han lyckats i sitt uppsåt därpå tyder den oförställda förtjusningen i de frisinnades huvudorgan. Jag skulle vilja säga om detta tal, som ju vunnit erkännande även i högerkretsar för sin lugna, hovsamma ton och sin skickliga avfattning, att jag tror att de borgerliga ha skäl att frukta socialdemokraterna även och icke minst, när de dölja sina innersta avsikter bekom halft borgerliga talesätt. Det är gott och väl, att statsministern gör vissa medgivanden såsom om verkningarna av åttatimmarslagen och "skräväsendet" inom arbetarklassen och att han uppenbarligen slår till reträtt på en och annan punkt såsom i fråga om skolpolitiken; gott och väl också, att han erkänner, att demokratien ännu inte förverkligat det lyckorike på jorden, som många drömt om, utan att "samhället sådant det är" i det avseendet i väsentliga stycken erinrar om samhället sådant det var. Om samhället "sådant det skall bli", om socialdemokraterna få råda, låter han försiktigtvis bli att tala. Beträffande *målet* för socialdemokratiens politiska strävanden har han icke anmält någon ändrad mening, och därom står det dock i det program, som statsministern själv utarbetat tillsammans med den nuvarande socialministern och den nuvarande huvudredaktören för regeringsorganet, att "socialdemokratien vill", sedan den erövrat den politiska makten, "på den väg och i den ordning utvecklingen själv anvisar, genomföra samhällets socialistiska organisation", vilket är detsamma som att det borgerliga samhällets organisation skall *helt omdanas*. Det är målet. Jag förmodar, att när hr Sandler på sin tid var med om att skriva detta, så menade han något med det, och när det socialdemokratiska partiet har det i sitt program, så är det för att göra allvar av det den gången man har satt sig i besittning av den politiska makten. Och när den första ministären Branting på sin tid tillsatte den s. k. socialiseringsnämnden, vilken nu på sjätte året bedriver sina utredningar, och gjorde hr Sandler till ordförande i denna — numera är det ju socialministern som är ordförande —, så var det väl inte bara en tom gest och inte var det väl heller bara för att nämnden i det oändliga skulle hålla på att ge ut mer eller mindre läsvärda avhandlingar

— en något dyrbar men f. ö. relativt oskyldig förströelse
 — utan avsikten var väl att få utrett själva formerna för
 det överförande i samhällets ägo av de för en planmässig
 folkhushållning erforderliga naturrikedomar, industriföre-
 tag o. s. v., som man uttalar sig för i principprogrammet.
 Så länge denna utredning alltjämt pågår efter oförändrade
 direktiv och så länge socialiseringskravet alltjämt står in-
 skrivet i partiets program, torde man ha anledning bedöma
 socialdemokratiens innersta avsikter och yttersta syften
 efter dessa förhållanden snarare än efter ett av taktiska
 skäl försiktigt och en smula försåtligt formulerat stats-
 ministeriellt anförande med adress alldeles särskilt till det
 förbudsfrisinnade partiet.

Det är icke likgiltigt hur regerings- makten utövas.

Någon klarhet i det politiska läget, den klarhet som den svenska allmänheten kan göra anspråk på att få, har icke givits genom de tal som hållits. I Axvall förklarar hr Ekman, att det avgörande vore icke vilken som sitter i regeringen, utan hur samhällsutvecklingen påverkas. I ett senare tal tillspetsar han denna sats ytterligare och säger, att "under vilkens 'regeringstid' resultaten komma till är ur realpolitiska synpunkter ganska betydelselöst". Härtill skulle jag vilja anmärka, att resultaten av regeringsmaktens utövning dock komma till synes icke bara i propositionerna till riksdagen. Eller är det de frisinnade fullkomligt likgiltigt, hur landet styres, hur den administrativa makten utövas o. s. v.? Ett par exempel ligga nära till hands: Menar hr Ekman, att det från realpolitiska synpunkter är "ganska betydelselöst" av vem och hur högsta chefskapet för ordningsmakten i landet handhaves i kritiska lägen som nyss i Kalmar? Eller hur utnämningmakten utövas? Är det likgiltigt från synpunkten av rikets värdighet och anseende bland folken om vårt land vid viktiga mellanfolkliga förhandlingar som nyss i Genève företrädes av ett ombud, som med regeringens goda minne framkastar hugskott av betänkligaste beskaffenhet? Själv har hr Ekman ganska hårda ord att säga om socialdemokraterna vid regerings-

makten. "En socialdemokratisk ministär känner sig", säger han, "mera såsom speciell representant för de krävande än för den objektivt prövande samhällsmakten. — — — Den behärskas otvetydigt av det betraktelsesätt som de enskilda regeringsledamöterna under sitt deltagande i eller sitt umgänge med fackföreningsväsendet tillägnat sig." Det är ord, som vi ha anledning teckna oss till minnes. Om nämligen socialdemokraterna behållas vid regeringsmakten, så sker det — det måste en gång slås fast ordentligt inför den svenska allmänheten — med hr Ekmans och hans partis goda minne och endast tack vare deras begivande.

Det är f. ö. en rimlig fordran, om den svenska allmänheten, som får bära följderna av den politik som bedrivs i landet, begär klarare besked om det frisinnaed partiets egna politiska avsikter än som givits. Måste icke ett parti, oberoende av vad andra partier vilja, söka göra en egen positiv insats i enlighet med sitt program och sin grundåskådning? Förtjänar det inte annars att dela det liberala partiets öde?

Positiva uppgifter för borgerlig politik.

Det saknas i denna tid sannerligen icke positiva uppgifter för en målmedveten politik på borgerlig grund. Frågan om arbetslösheten rullar upp ett av de stora problemen i samtida svensk politik. Frågan om understöd eller arbete, frågan om arbetsanvisning eller försäkring utgör föremål för ivrig debatt. Man glömmer den tredje vägen — undanrödjande av arbetslöshetens orsaker. Lika litet som flertalet kan lyckliggöras genom att dela ut ett befintligt kapital åt alla, lika litet kan arbetslösheten verkligt avhjälpas genom understöd eller konstlat arbete. Hjälpen är *produktivt arbete* — endast detta. Men då måste sådant finnas, och finns det, existerar ingen arbetslöshet.

För högeråskådningen är näringslivet samhällets ekonomiska grundval, det som bär upp det hela. Socialdemokratien klandrar den nuvarande produktionsordningen och vill helt omlägga den, därför att den förmenas vara behäftad med fel och brister. Men samtidigt gör den allt vad den kan för att hindra näringslivets blomstring och stödes härutinnan icke sällan av den borgerliga vänstern.

Det är knappast riktigt rättvist att sätta sig till doms över en produktionsordning, som man själv hämmar genom utnyttjande av sin maktställning. Vi se hur utlandet skyddar sitt näringsliv på mångahanda sätt. Det egna landets varor skola användas i första hand, och det utländska bekämpas ofta på ett rent chauvinistiskt sätt. Användandet av inhemsk vara betyder ökat arbete, ökad produktion. Det finns icke något land i Europa — Förenta Staterna skola vi ännu mindre tala om — där man handlar så lättsinnigt i detta fall som i Sverige. Kanske det rent av finns de som med en viss skadeglädje se en beställning gå till utlandet. Det finns ju en gammal inrotad föreställning i vårt land, att det förtjänas så mycket inom näringarna och att denna förtjänst stannar hos företagen, en föreställning, som väl vid detta laget borde ha fått vika för verklighetens vittnesbörd.

Begränsningen av arbetstiden har vidare fördyrat produktionen i mycket hög grad, ja så mycket att den rent lamslagit vissa industrier. Beskattningen är driven till sin höjd, och hotet om industriell demokrati svävar över näringarna. Så fördyrar och försvårar man själva produktionen, minskar vår konkurrenskraft gentemot utlandet, lägger det egna landet öppet för import, även sådan som har karaktär av dumping, och sedan slår man sig för sitt bröst och säger: Se hur illa den nuvarande produktionsordningen fungerar!

Näringslivets tillstånd och behov.

Låt oss taga ett par konkreta fall! Vi ha en urgammal hantering, bergsbruket. Därinom finnas nu de flesta arbetslösa. Nog är det väl rätt egendomligt, att de arbetslösa järnbruks- och gruvarbetarna icke skola kunna inse, att om vi minskade importen av stål till förmån för de svenska stålverken, så skulle arbetslösheten inom yrket minskas. Nog borde väl en lancashiresmed kunna inse, att om vi nu ha i gång en fjärdedel av antalet härdar mot 1913 och om hela vår export nu är hälften så stor som då, under det importen är 60 procent större, så måste felet ligga på något annat håll än i produktionsordningen. Men detta abnormalt tillstånd synes han föredraga framför att släppa

ett jota på lagen om arbetstidsbegränsningen, vilken på detta område visat sina mest ödeläggande verkningar. Ej heller vill han att något göres för att hejda importfloden, ofta förbunden med dumping. Nej, hellre då arbetslöshet! Mot den kan man ju alltid påkalla det allmännas ingripande genom understöd eller arbetslöshetsförsäkring. Men vem får betala det, om inte det produktiva arbetet, som därigenom än mer betungas. Tag ett annat exempel, jordbruket! Skulle man inte kunna tänka sig, att jordbruksarbetaren komme till insikt om att därest jordbruket skyddades bättre skulle även deras ställning förbättras, som arbeta i jordbruket? Det vore ett vida effektivare sätt att förbättra sina inkomster än genom lantarbetarstrejk på ett jordbruk, som knappast kan ge bärgning åt sin ägare.

Så vitt jag kan se är högern det enda parti, som här vill bringa verklig, effektiv hjälp. Vi ha ej möjligheter att mot vänsterns motstånd genomföra vad vi önska, men så sund är den bärande tanken i detta, att den ej kan tystas. Den måste tillvinna sig ökad förståelse icke minst, hoppas vi, i tänkande svenska arbetarkretsar.

Vi måste mura upp försvarsverket på saklighetens fasta grund.

Främst bland uppgifterna för borgerlig svensk politik står nu som alltid bevarandet av fred och oberoende utåt, upprätthållandet av lagbunden ordning och personlig frihet inåt. För dessa och andra arbetsuppgifter på borgerlig grund står svensk höger städse beredd till samarbete med andra meningsgrupper. Denna vår beredvillighet är så ofta betygad i ord och ådagalagd i handling, att ingen kan betvivla uppriktigheten i den. Men vi varken kunna eller vilja dölja, att den borgerliga vänsterns och särskilt de förbudsfrisinnades hållning i försvarsfrågan i hög grad försvårat ett borgerligt samarbete. Av hr Ekmans anförande framgår att hans parti med stolthet betraktar sin andel i försvarsbeslutet och känner sig kallat att vaka över dess fullföljande. Vi å vår sida ha ingen del i detta beslut. Vi ha kämpat emot det in i det yttersta, vi ha uttryckligen reserverat oss emot det i riksdagens protokoll och vi ha för-

klarat oss icke blott oförhindrade utan beslutna, att oförtövat upptaga arbetet på att ute hos folket skapa förutsättningar för en mera betryggande försvarsordning. Vi begagna oss därvid av en rätt som intet parti lärer vilja avstå ifrån, rätten att på övertygelsens väg verka för ändring i ett beslut som vi finna oklokt och ödesdigert. Ingen har rätt att därför beskylla oss för illojalitet eller tala om sabotage. Avhöllo sig socialdemokrater och frisinna från att kritisera 1914 års härordning, som dock genomförts med de förras tysta medgivande och de senares direkta medverkan? Eller låt oss göra det tankeexperimentet att en borgerlig majoritet vid 1926 års riksdag toge sig för att söka upphäva åtta-timmarslagen och lyckades däri, något som ju är fullkomligt uteslutet, men jag säger *om* —; skulle då det socialdemokratiska partiet nedlägga sin talan i saken och låta denna ha sin gång, som *om* ingenting hänt? Åh nej, det är det ingen som tror, utan man skulle beteckna det som ett slag i ansiktet på hela den svenska arbetareklassen, som krävde svar vid nästa val. Vi ämna icke heller avstå från vår rätt att vädja till Sveriges folk om ett betryggande försvar. Vi ha gått in för en härordning, som gör det möjligt att uttaga folkets hela väpnade styrka, och detta krav vidhålla vi alltjämt. Det räcker därvid icke att sätta lappar på den klädnad, som benämnes 1925 års försvarsordning. Vi måste mura upp det nya verket på saklighetens fasta grund. Så länge den nuvarande koalitionen mellan frisinna, socialdemokrater och kommunister består och intill dess nödvändigheten av mera betryggande försvarsanstalter hunnit att bli klar för vårt folk äro utsikterna till ett återställande av den nyss stympade försvarsorganisationen i det skick, som omsorgen om rikets trygghet och anseende kräver, visserligen icke stora. Med så mycket större energi äro vi pliktiga att verka för att den tid, under vilken vårt land nödgas sakna ett för värnet av sin självständighet betryggande försvar, må bli så kort som möjligt och riskerna så små som möjligt. Det ligger då särskild vikt uppå att sprida upplysning om nedrustningsbeslutets fördärbringande verkningar, att bryta "den mur av fördom och fåkunnighet", inom vilken nedrustningens förkämpar förskansat sig. Härtill vilja vi samla alla goda krafter i folket. Och så sant som Sveriges folk *vill* leva som ett fritt och oberoende folk, mäktigt att bevara sitt

lands självständighet, tro vi ock på framgång för vår strävan. Under alla omständigheter synes det oss angeläget att oberoende härav ägna all omsorg åt att tillgodose behovet av modern utrustning och beväpning, att förhindra det fortgående förfallet av flottan och skapa förutsättningar för uppsättande av reservtrupper. Detta är allt oeftergivligt, om den enligt vår mening otillräckliga och otillfredsställande organisationen, därest den, vilket Gud förbjude, skulle behöva ställas på ett avgörande prov, skall kunna utveckla den kraft, som dess ringa omfattning över huvud taget medgiver, och de vid ett krig oundvikliga blodsoffren bliva så små som möjligt. Därmed att vi på detta sätt närmast inrikta våra ansträngningar på att genomföra vissa, i och för sig mycket betydelsefulla, delar av vårt program hava vi — jag är angelägen om att betona det — ingalunda släppt ur sikte uppgiften att åstadkomma en fullständig revision av årets enligt vår mening olyckliga försvarsbeslut.

»Vänsterlösningen» har försvårat det borgerliga samarbetet.

Men — och nu återkommer jag till frågan om det borgerliga samarbetet — kan man tänka sig, att det frisinnade partiet ens vill vara med om att förläna ökad effektivitet åt "demokratiens egen försvarsordning"? Känner det sig icke bundet av sitt förflutna och förhindrat att medverka till förbättringar i ett verk, som förmodligen anses som fullkomligt? Jag fruktar, att det frisinnade partiet i och med försvarsbeslutet bundit sig vid socialdemokratien på ett sätt som nära nog omöjliggör ett borgerligt samarbete. Hur vill man f. ö. föreställa sig ett samarbete på borgerlig grund, från borgerliga utgångspunkter och med klart fixerade borgerliga mål med ett parti, som har så flytande gränser mot det socialdemokratiska partiet, att det kan inträffa att en nyvald frisinnad Förstakammarledamot om sig förklarar, att han tillhört det frisinnade partiet från dess bildande men det senaste valet röstat med socialdemokraterna?

Vi inom högern önska intet hellre, än att det frisinnade partiet återfunne sig självt som borgerligt parti och klart

och bestämt intoge sin plats på den borgerliga sidan i svensk politik, därmed möjliggörande en borgerlig samhällsutveckling. Men erfarenhet och iakttagelse bjuda oss att icke bygga för mycket härpå utan hålla oss beredda att i nödfall ensamma utkämpa striden mot hotande klassvälde, för en fortsatt lagbunden utveckling på fäderneärvd grund.

Denna uppgift är tillräckligt betydelsefull för att kring sig kunna samla ett växande antal av de borgerligt sinnade i Sveriges folk.

Vi måste sätta in oss själva i arbetet för vår övertygelse.

Sjelva måste vi rusta oss för att bli allt bättre skickade att föra den striden till seger för det bestående samhällskicket. Det är på de personliga insatserna i arbetet det kommer an, om detta skall lyckas. Det är villfarelse att tro, att verket växer av sig självt vår möda förutan. *Vi måste sätta in oss själva i arbetet för vår övertygelse.* Huru hava socialdemokraterna blivit den makt de f. n. äro? Genom enighet och sammanhållning och målmedvetet personligt arbete. I det avseendet hava vi onekligen åtskilligt att lära av dem.

Våra sammanslutningar måste bli härदार för det politiska upplysnings- och övertygelsearbetet. Från dem skola genom medlemmarnas frivilliga personliga insatser våra idéer föras ut i allt vidare kretsar. Därför böra de utan dröjsmål sammanträda och återupptaga arbetet, vädjande till sina medlemmars själverksamhet.

Säkerligen hava vi alla, var och en i sin omgivning, någon eller några, som i stort sett tänka lika med oss i politiska ting, men som icke vaknat till insikt om medborgarrättens förpliktelser och därför icke göra bruk av sin rösträtt. Låt oss väcka dem och göra klart för dem, att i vår tid med dess väldiga brytningar har ingen rätt att stå fåfång och låta andra utkämpa en strid, som gäller oss alla!

Det finns andra, som under ett tidigare politiskt skede förts åt vänster, som icke aktat på hur tiderna förändrats och partierna med dem, vilkas naturliga plats nu är hos

högern, fastän de av vanans makt fortfara att rösta med det frisinnade partiet. Dem måste vi göra uppmärksamma på hur vår tid ställer för oss helt andra problem och helt andra uppgifter än genombrottstiden för 20—30 år sedan, hur den tidens stora reformkrav för länge sedan äro förverkligade och hur friheten, för vilken man då kände sig kallad att kämpa, nu hotas från helt annat håll än man då föreställde sig.

Kvinnorna, som nu äro likaberättigade med oss män i medborgerligt inflytande, måste mera allmänt komma till insikt om att medborgarrätten förpliktar till personligt deltagande i det uppbyggande samhällsarbetet. Det pund som grävs ner åsamkar sin förvaltare ansvar lika väl som det som missbrukas.

Och slutligen: med varje år som går rycka nya grupper svenska kvinnor och män fram till delaktighet i medborgarrätten och medansvar för det svenska rätts- och kultursamhället. Det är Sveriges ungdom som kommer. Den tyngs icke av något politiskt föregående, det förflutnas skuggor hindra den icke att klart fatta målet och uppgifterna och välja vägar och medel. Var är i denna tid, då striden står om själva grunden för det svenska samhällsbygget, den svenska ungdomens plats, om icke bland dem, som vilja åt framtiden bevara det bästa av det våra fäder i framfaren tid byggt med sin id och värjt med sitt blod?

Låt oss så samla kring våra fälthecken mognad erfarenhet och ungdomlig hänförelse och låt oss tillsammans kämpa striden till seger:

För lagbunden ordning och fäderneärvd frihet!

II.

(Stockholm den 13. oktober 1925.*)

I förrgår höll jag ett tal i Linköping, varom tidningarna haft en del att förmåla. Det är icke så lätt att tala strax där-
efter. Kanske kunde jag nöja mig med att hänvisa till vad jag då sade. Men det brukar vara så med långa tidnings-
referat, att man lägger dem å sido för att läsa "när man får tid". Det får man sedan oftast icke. Men jag kan ju ansluta till vad jag sade i Linköping om partiernas för-
hållande till varandra.

Liberalernas beryktade »egna ben».

Vi ha sett hurusom högern länge stått ensam i striden för vad som överensstämmer med vårt urgamla frihetsbegrepp, vår uppfattning om Sveriges försvar, äganderättens helgd och näringslivets skydd.

Nog minns jag hur det vid tiden omkring 1911 hette, att liberalerna väl kunde arbeta ihop med socialdemokraterna, men nog skulle de stå på egna ben alltid. För all del, farligare var det ej. Men vi ha sett hur det gick med de egna benen, kryckorna måste till, och till sist hjälpte ingenting.

Högern har minsann, till skillnad från den borgerliga vänstern, fått lära sig att stå på egna ben. Emellertid kunna vi icke annat än beklaga den söndring som uppstod

---

*) Vid Allmänna Valmansförbundets för Stockholm klubb-
afton.

inom det forna liberala partiet, framför allt därför att det blev den mera försvarsolustiga, trångsinnade och frihetsfientliga delen av det gamla partiet som blev den segrande, under det att den intellektuellt mer högtstående delen förvandlades till en försvinnande minoritet.

Därmed har det nuvarande frisinnade partiet blivit ett renodlat förbudsparti, genom sin radikala läggning pre-disponerat för samverkan med det socialdemokratiska tvångspartiet och nu senast intimt samarbetande med detta vid raseringen av vårt försvar.

Socialdemokraterna och de frisinnade. Skall samarbetet fortsätta?

Det saknar ej sitt intresse att se tillbaka på förhållandet mellan det frisinnade partiet och det socialdemokratiska. En sådan återblick är hälsosam, även om den inte precis faller våra motståndare i smaken. Man behöver ej gå långt tillbaka för att finna rätt så intressanta skeden. Det frisinnade partiets ledare blev ju efter sitt uppträdande i arbetslöshetsfrågan 1923 av socialdemokraterna förklarad för varg i veum. Oviljan mot honom kulminerade under valstriden i fjol, då han fick taga emot de mest obehärskade uttryck för dåligt lynne av socialdemokraterna. Det är ej så roligt att bli betecknad som en politiskt död man, som "bör vara borta innan han uppstår", som försvarsministern uttryckte det i sitt bekanta tal på Stockholms Stortorg.

Även om man gör vederbörlig reduktion för den talandes manér och hans publiks behov av rafflande uttryck, så står ju tillräckligt mycket kvar för att taggarna borde kännas. Det var inför valet till Andra kammaren 1924, då det gällde för socialdemokraterna att erhålla majoritet. Då detta misslyckades, vände sig bladet. De fula orden ersattes med det mest sliskiga frieri i det socialdemokratiska regeringsorganet gent emot de frisinnade. Nu gällde det att få deras medverkan till nedrustningen, vilket också lyckades. Men man vill ju försäkra sig om deras medverkan även i fortsättningen, och därför har detta frieri fortsatt i sommar på ett uppseendeväckande sätt. Den ene ministern

efter den andre har uppträtt och frestat och lockat. Man har gjort sig möda att framhålla för de frisinna, att liberalismens principer ju icke äro oföränderliga och att den som kan vara med om en sådan begränsning av individens frihet som ett rusdrycksförbud innebär väl icke behöver skygga för alla begränsningar i individens ekonomiska rörelsefrihet, som bruka kallas socialism. Att döma av hela det ifrågavarande anförandets allvar är detta icke avsett att vara ett ironiskt inkast utan ett verkligt limspö. Kom, säger talaren, och låt oss sätta oss ner och undersöka problemen — åttatimmarslagen, socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, skolfrågan, kommunalskatten och den industriella demokratien — och kanske vi kunna sammanjämka meningarna! Bry er inte om att den fula högern säger till er frisinna att detta är bara försök att locka er att taga ett steg mot socialiseringen! Vad gör det er, om *vi* socialdemokrater betrakta åtskilligt av detta som förberedelse eller förutsättning för vidare åtgärder i socialistisk riktning? Det är ju vår privatsak. Ni, frisinna, kunna ju skydda er med att Ni önska samma reformer av andra bevekelsegrunder.

Där emellan har det hetat, att vi socialdemokrater givetvis skola taga skyldig hänsyn till borgerlig vänsteruppfattning — men naturligen måste det vara ömsesidigt hänsynstagande. Det gick ju så bra i försvarsfrågan.

Det anförda må vara nog för att visa den socialdemokratiska åtrån att få de frisinna med sig. Återstår att se hur de sistnämnda ställa sig. Hr Ekman hade ju förklarat, att för de förbudsfrisinna vore det lämpligast att — utan att flyta på andra — föra en självständigt frisinnad, d. v. s. borgerlig vänsterpolitik. Han har begärt betänketid. Visserligen vore en samverkan med andra vänsterelement naturlig för de förbudsfrisinna såsom ett reformparti, men då finge socialdemokraterna nöja sig med att framföra sådant som de förbudsfrisinna kunde gå med på.

Nå, det sista återstår att se. Olustkittet när det gäller försvaret är starkt, och den frisinna surmulenheten över de försvarsvänliga omdömena om deras åtgöranden verka uppenbarligen irriterande på hr Ekman. — Varför kan man ej få vara i fred nu när det är gjort! Att villfarelserna i försvarsfrågan snarare äro att söka 1925 än 1914, snarare

hos hr Ekman än hos Staaff, borde vara nog visat endast genom de historiska händelserna — för den som *vill* akta på dem.

Liberalerna ha hjälpt fram socialdemokraterna.

Hur har då det parti, det socialdemokratiska, med vilket de förbudsfrisinade samverkat, fått sin makt? Genom löften och förespeglningar om förmåner för en klass i samhället. Det har varit och är det rena klassintresset som förkunnas. Men makten har förvärvats icke minst genom liberal hjälp, liberalt understöd. Jag har en gång för tjugu år sedan betecknat det så, att liberalerna öppnade dörren för socialdemokraterna. De trodde nog, att de skulle kunna hålla den på glänt och släppa in "lagom mycket" av socialism, men det gick inte, lika litet här som i flera andra länder. När man skulle dela kakan, togo socialdemokraterna brödet och liberalerna fingo nöja sig med hålet.

Socialdemokraterna bygga på klassintresset. Det är läran om de utsugna klassernas — dit höra ock Stockholms murare! — upphöjelse till att taga all makt i samhället och omdana det efter socialistiskt mönster till en företagarestat som leder och reglerar all produktion.

Målet säger man sig vilja vinna på den parlamentariska vägen. Det hette nyligen från ett socialdemokratiskt statsråd att partiet alltid avvisat alla våldsplaner och sedan full demokrati genomförts förlitar det sig helt till de parlamentariska vägarna. Det första får tas med reservation, och det gör tydligen talaren själv att döma av det tillägg han gör med hänvisning till den fulla demokratien.

Men vart vi vända oss i världen finns det missnöje med ledningen. Det känna vi från alla partier. Så ock här. Reformisternas parlamentariska väg blir det unga blod för lång. Farten måste ökas, hindren slås ner. De missnöjda avsondrade sig — vänstersocialister och kommunister för att leva ett självständigt liv, men livsmöjligheten var uppenbarligen för ringa, ty först återvände vänstersocialisterna och nu står hr Z. Höglund och klappar på fadershusets dörr. Beviljas inträdet, får det socialdemokratiska partiet

en bredare front med alla utsikter till att få röna påverkan i mer radikal riktning.

Kommunisterna och cellbildningen inom fackföreningsrörelsen.

Kvar stå de s. k. oxkommunisterna på den rent revolutionära ståndpunkten. Beväpna arbetarna och slå ner borgarna med vapen i hand, det är deras lösen. Politiskt ofarliga för närvarande göra de allt för att sprida sin lära. Det måste sägas, att socialdemokraterna bestämt bekämpa dem — i ord. Det är striden om själarna som utkämpas, men kvar står, att de rösta tillsammans vid val och att de ej vågat motsätta sig exempelvis hr Kilboms insättande i försvarsutskottet 1924 och i det särskilda utskottet för ryska handelsavtalet 1922.

Fackligt äro de dock ej lika ofarliga. Cellbildningen inom fackföreningarna är ett faktum, som är att observera. De få ej bedömas enbart efter sitt uppträdande i vårt land. De förekomma överallt, och allestädes gå de utländska ärenden, till stor del med ekonomiskt understöd från ryskt håll. Exempelen härpå äro många. De finnas från snart sagt alla länder. I vissa har verkan härav tagit sig våldsamma uttryck. Vi erinra oss vad som nu pågår i Kina, vi minnas blodsdådet i Bulgarien, revolutionen i Estland, sammansvärjningen i Ungern.

Det enda riktiga vore att stäcka denna rörelse innan den hinner utveckla sig mer. Rörelsen är så mycket mer värd detta, då den öppet proklamerar sig lyda rysk överhöghet i sin vilja att bekämpa den svenska lagbundna ordningen.

Nedrustningsbeslutet och vårt anseende bland folken.

Regeringens och riksdagens sätt att behandla försvarsfrågan ger otvetydigt vid handen att det icke är omsorgen om landets säkerhet, om vår frihet och vårt oberoende som fått vara det främst avgörande. De sakkunniga myndigheterna ha icke beretts tillfälle att yttra sig i enlighet med

grundlagens bud, och icke heller hava de sakliga kraven varit föremål för något som helst hänsynstagande. Resultatet har också blivit, att den nya försvarsordningen icke fyller ens de mest elementära krav, som måste ställas på en härordning. Man har emellertid från regeringshåll gjort sig mycken möda att fördölja beslutets innebörd av en verklig nedrustning. Man har t. o. m. i regeringsorganet förklarat, att den nya försvarsordningen ingalunda vore sämre utan snarare bättre än provisoriet, och man har beskyllt oss, som framlagt sanningen, för bristande månhet om nationens värdighet inför utlandet. Men samtidigt har försvarsministern själv i en intervju i en amerikansk tidning betecknat det svenska nedrustningsbeslutet som ett avgörande steg mot avrustningen, ja, han har t. o. m. gått händelserna i förväg så till vida, att han omtalat, hurusom vi icke längre skola bygga några artillerifartyg, detta i trots av att frågan härom överlämnats till särskild utredning av sakkunniga. Till yttermera visso uttalade försvarsministern sin förvisning, att andra stater snart nog skulle följa Sveriges exempel.

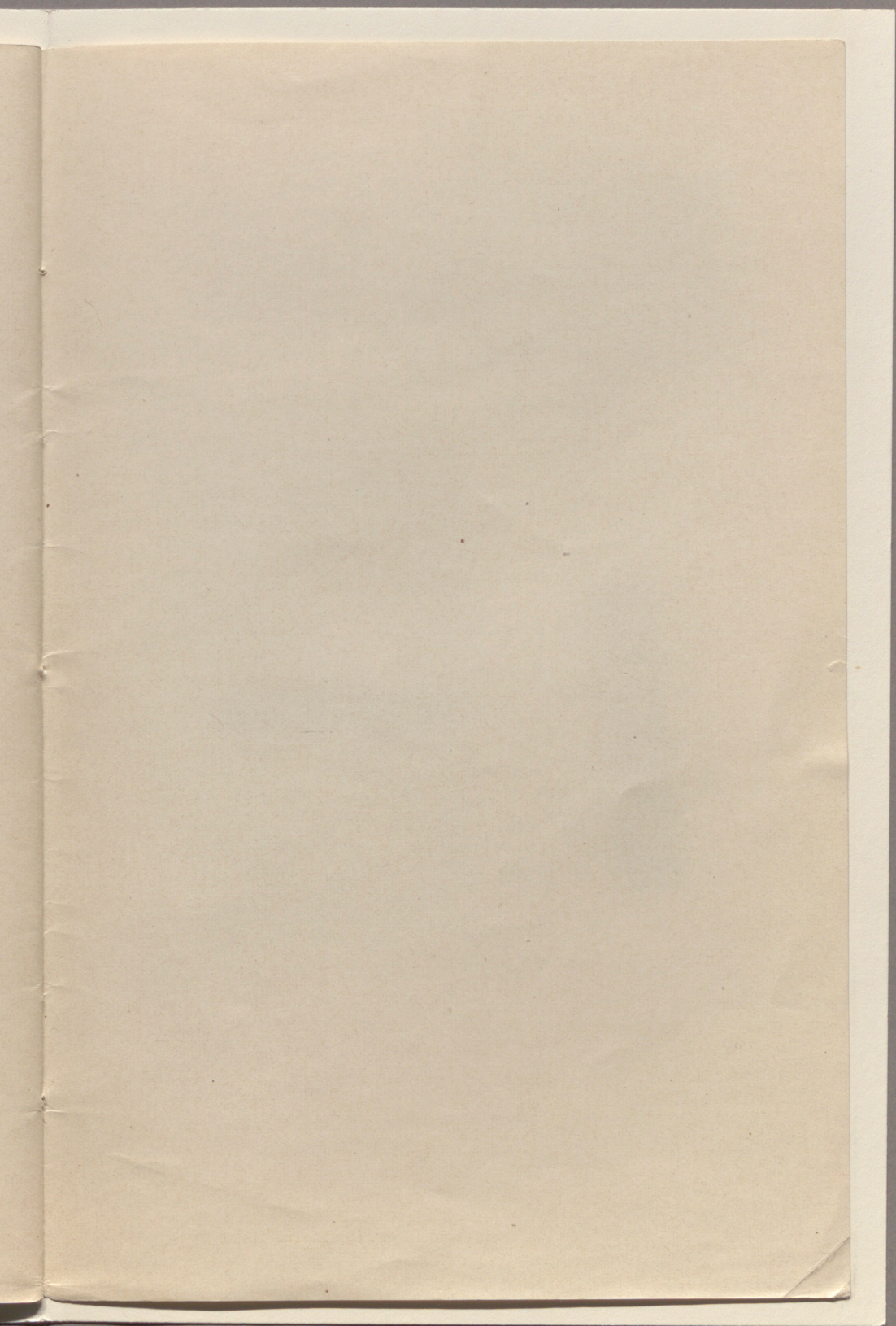
Ännu har dock icke någon nation visat beredvillighet att förverkliga försvarsministerns förhoppningar i detta avseende. I denna omständighet har man kanske att söka anledningen till hr Engbergs förslag i Genève om att arbetarklassen skulle förhindra krig genom generalstrejk. Förslagsställaren har visserligen icke fullt utvecklats sin tankegång, men jag förmodar att han menar, att arbetarklassen i ett angripande land skulle göra revolt emot sin regering och stödjas härutinnan av arbetareklassen i andra länder. Frånsett svårigheten för att icke säga omöjligheten i de flesta fall att avgöra, vilkendera makten som i verkligheten är den angripande — ännu i dag, efter mer än 11 år, tvistar man ju om vem som var den angripande i världskriget — syftar förslaget, som ju vunnit den svenske utrikesministerns bifall, ytterst till organiserad ohörsamhet mot landets lagliga överhet i det mest kritiska läge, som ett land över huvud taget kan komma i, nämligen inför ett krigsutbrott. Det finnes ett annat ord för denna organiserade ohörsamhet, som jag icke här behöver nämna, men som riktigt karaktäriserar arten och innebörden i den handling, som den svenske delegaten med sin regerings goda minne förordar.

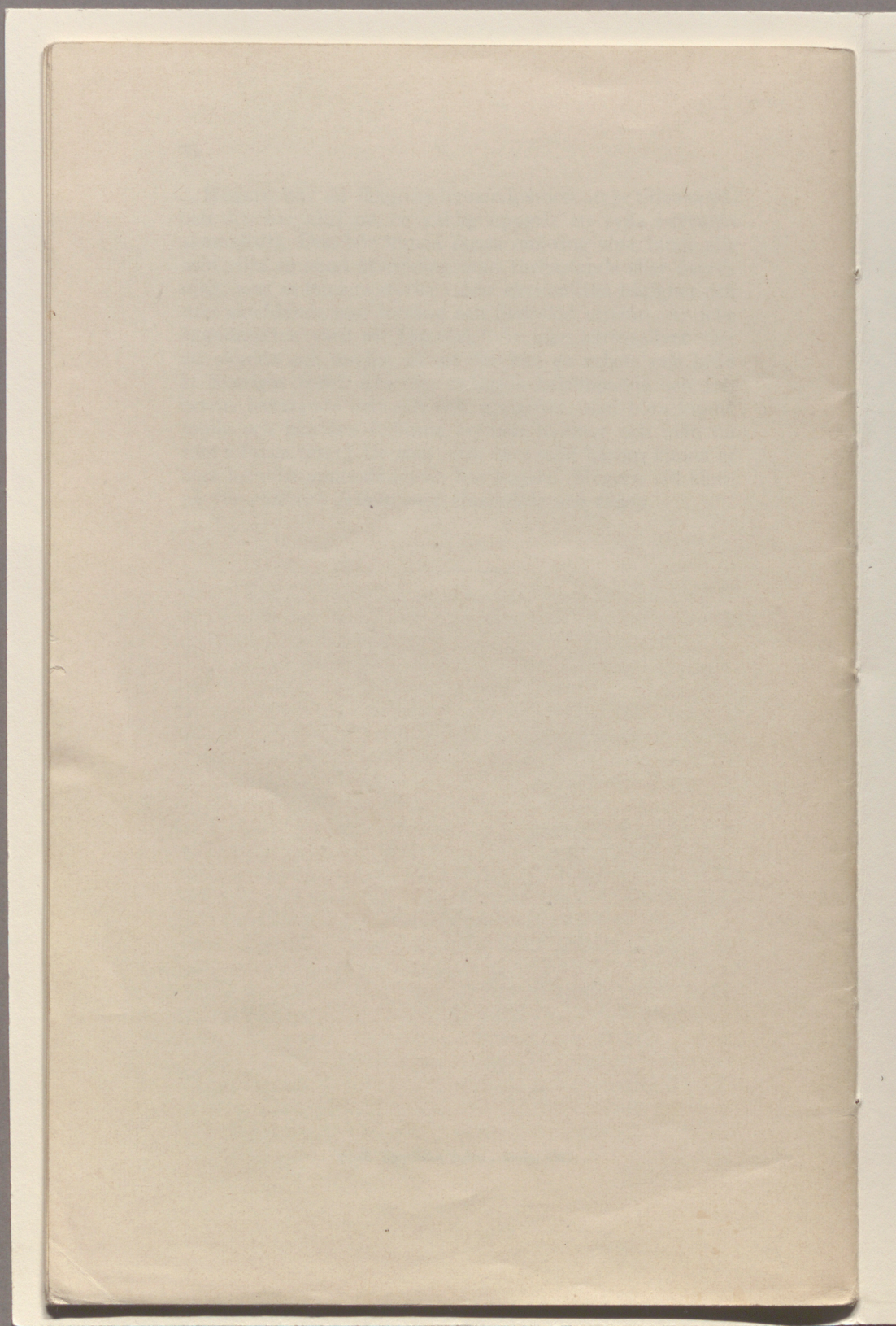
Jag skall icke här närmare gå in på försvarsproblemet och därmed sammanhängande förhållanden, jag vill allenast betona, att vi icke skola upphöra med att allt fortfarande arbeta på att åstadkomma ett försvarsväsen, som kan skänka oss den trygghet som våra moraliska och materiella resurser medgiva. Vi få icke låta vårt mod nedslås av den omständigheten, att målet ej kan nås i dag eller i morgon, utan med obruten energi fullfölja arbetet för den uppgift svensk höger städse satt främst av alla: rikets oberoende i hägnen av ett starkt nationellt försvar.

Knyt icke näven i dådlös vrede, utan handla!

Vad borgerlig vänster och socialdemokrati i förening åstadkommit på författningens, lagstiftningens, det ekonomiska livets och beskattningens område och nu senast genom försvarsraseringen är av den beskaffenhet att det väckt harm och ovilja. Hur många gånger har man ej hört uttryck härför åtföljda av uttalanden av ringaktning för riksdag, partiväsen och politiken över huvud. Jag förstår detta — men vad jag ej begriper är att känslorna skola leda till apati och politisk trötthet. Tvärtom borde de leda till motsatsen, uppkalla stridslust, begär att rätta det oriktiga och förhindra upprepande för framtiden. Icke blott till att *knyta* näven utan att *slå den i bordet*, m. a. o. till *handling*. Hur många har ej känt förbittring utan att dock göra klart för sig vilken skuld han själv har i det skedda. Har han utövat sin rösträtt? Har han hjälpt till att få andra att göra det? Är han inskriven i högerpartiet och deltar han personligen i arbetet? Har han ekonomiskt understött partiet? Med ett ord, har han varit en nitisk och verksam högerman? Ett partis möjlighet att kunna uträtta något måste bygga på hela den samlade styrkan av dess medlemmar, och de måste vara aktivt verkande, ej likgiltiga och liknöjda. Men det finns massor av folk, som i sin åskådning höra till oss, men som tro att det går av sig självt, som klaga bittert över ett riksdagsbeslut, men själva inte lägga två strån i kors för att förhindra det.

Högern har en lång, hedersam historia att se tillbaka på, och den har alltjämt en väldig uppgift att fylla i svenskt samhällsliv. Den bör kunna samla omkring sina fanor alla som vilja en sund utveckling utan förhastande eller överilning, som se landets styrka i dess ekonomiska bärighet och dess skyddande mot intrång och övervåld utifrån. Är icke äganderätten värd att försvara? Är icke näringslivet värt att skydda och stödja, så att det kan ge arbete och bröd åt Sveriges folk? Äro icke tvångets bekämpande och frihetens bevarande inåt och utåt uppgifter, som böra kunna samla och hänföra friborna svenska kvinnor och män nu som i forna tider? De som vilja vara med härom kunna ej taga hemvist annorstädes än hos högern. Högern vill kämpa *för rätt och frihet, mot klassvälde och tvång.*

Kungl. biblioteket

0 0000 000080838

